

پایان جنگ، پایان نتانیاهو

پس از ۷ اکتبر، وضعیت رایج در سیاست داخلی اسرائیل این است که اوضاع نه می‌تواند به روز قبل برگردد و نه باید به قبل برگردد. تا حد زیادی این تصور درست است، نه تنها از نظر روابط بین اسرائیلی‌ها و فلسطینی‌ها، بلکه در مورد وضعیت داخلی در هر دو طرف. با این حال، مشکلات اساسی بر جای خود باقی مانده است، با این تفاوت که اکنون آنها شدیدتر شده و نیاز دارند که فوری رفع شوند. حمله حماس استراتژی امنیتی اسرائیل در قبال خود را تغییر داد. علاوه بر این حالا اسرائیل در بحبوحه شدیدترین بحران سیاسی، قانون اساسی و داخلی در تاریخ اسرائیل است. برای رویارویی با این چالش، اسرائیل باید کاری فراتر از خلع نتانیاهو از قدرت انجام دهد. جامعه اسرائیل مجبور است اصلاحات سیاسی جدیدی را اجرا کند تا صداهای تازه‌ای را از سراسر جامعه بشنود تا دموکراسی برقرار شده و پیشرفت واقعی به سمت راه‌حل دوکثوری و صلحی بلندمدت صورت گیرد. تا ۷ اکتبر، اختلافات عمیق در اسرائیل حول محور حمله دولت به سیستم دموکراتیک اسرائیل، پس از تشکیل افراطی‌ترین دولت در تاریخ اسرائیل در اوایل سال ۲۰۲۳ به رهبری نخست‌وزیر بنیامین نتانیاهو بود.

نتانیاهو در تلاش برای باقی ماندن در قدرت و در نتیجه فرار از عدالت در محاکمه فسادش، آماده بود هم قوه قضائیه را تضعیف کند و هم در برابر خواسته‌های شرکای افراطی اردوکس و ملی‌گرای خود تسلیم شود. دولت او اسرائیل را در مسیر فقه دینی یهودی با بنیادگرترین نسخه و افراطی‌ترین رویکرد جنگ طلبانه و نژادپرستانه در قبال فلسطینی‌ها قرار داد. در نتیجه، گسترش شهرک‌ها تسریع شد، شدت اشغال بیشتر شد و چشم‌ها بر خشونت شهرک‌نشینان بسته شد. محبوبیت نتانیاهو حتی قبل از جنگ نیز رو به کاهش بود، اما از زمان جنگ تاکنون محبوبیت او سقوط آزاد کرده است. در حالی که جمعیت یهودی اسرائیل از جنگ حمایت می‌کنند و پشت سر ارتش اسرائیل و شیوه‌های عملیاتی آن هستند اما اکثریت قریب به اتفاق نمی‌توانند نتانیاهو را به خاطر شکست فاجعه‌بار دفاعی که منجر به عملیات ۷ اکتبر شد، ببخشند. به‌ویژه به‌عنوان یک سیاستمدار که خود را به‌عنوان «آقای امنیت» معرفی کرده بود. حالا هم خطر درگیری در جبهه‌های شمالی به حزب‌الله وجود دارد. این امر منجر به تخلیه اجباری شمال اسرائیل شده و اسرائیلی‌ها را در ناامنی‌ترین وضعیتی که از زمان تأسیس داشته‌اند، قرار داده است. علاوه بر این اسرائیل اکنون به اتهام ارتکاب نسل‌کشی در غزه توسط دادگاه بین‌المللی دادگستری محاکمه می‌شود.

این در حالی است که با گذشت بیش از ۱۰۰ روز از آغاز جنگ غزه، اهداف جنگ محقق نشده است. وعده نابودی حماس به‌رغم استفاده اسرائیل از زور بیش از حد برای ایجاد مرگ و ویرانی در مقیاس وسیع محقق نشد. علاوه بر این، ۱۳۶ نفر از گروه‌گان‌های اسرائیلی که در ۷ اکتبر روده شدند، هنوز در اسارت هستند؛ چیزی که دولت کنونی را کنار هم نگه می‌دارد و از اعتباری در میان اسرائیلی‌ها برخوردار است، این است که حزب راست میانه وحدت ملی به رهبری بنی‌گانتز به کابینه جنگ پیوسته است. در مقابل، حزب و رهبر آن در نظرسنجی‌ها اقبال زیادی دریافت کرده‌اند، که نشان می‌دهد در صورت برگزاری انتخابات عمومی، کرسی‌های خود در کنگس را بیش از سه برابر کرده و به ۳۷ می‌رساند و این حزب را در موقعیتی برتر برای تشکیل ائتلاف بعدی قرار می‌دهد. چنین نتیجه‌ای قطعاً تغییری در سبک حکومت ایجاد می‌کند که شامل شفافیت و پاسخگویی بیشتر و احترام به قوانین دموکراتیک از جمله استقلال قوه قضائیه است. این تحول همچنین به معنای حضور محدودتر احزاب مذهبی و راست افراطی است که از الحاق کرانه باختری و حتی اسکان مجدد اسرائیل در غزه حمایت می‌کنند. با این حال، به ندرت نشانه‌هایی وجود دارد که نشان دهد چنین دولتی در رابطه با روابط با فلسطینی‌ها تغییری اساسی داشته باشد یا تمایل بیشتری به کار در جهت صلح مبتنی بر راه‌حل دودولتی داشته باشد. انتظار می‌رود که پایان جنگ، شاهد پایان کار سیاسی طولانی نتانیاهو باشیم و البته همین امر به او انگیزه بیشتری برای ادامه جنگ می‌دهد.

اقدامات ایران علیه گروه‌های تروریستی

اما واگرهای تفاسیر موسع

حمیدرضا اکبرپور

پژوهشگر مهمان پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه

طی سالیان اخیر، پیوسته حملاتی از سوی نیروهای نظامی ایران علیه گروه‌های غیردولتی در وزی مرزهای ایران صورت گرفته است. اقدامات این چنینی در خاک عراق و سوریه مسبوق به سابقه است ولی مورد پاکستان را می‌توان بی‌سابقه خواند. به‌ویژه که اقدام ما با واکنش نظامی طرف مقابل روبه‌رو شد. در همین راستا، استدلال حقوقی ایران می‌تواند قابل توجه باشد. به‌طور کلی

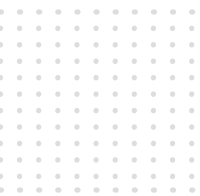
فاطمه کلانتری

خبرنگار گروه دیپلماسی

ترور فرمانده عالی‌رتبه سپاه پاسداران در سوریه، شهادت ۱۱ پرسنل انتظامی در حمله تروریستی به پایگاه پلیس راسک و عملیات تروریستی کرمان که به شهادت بیش از ۱۰۰ نفر در جریان مراسم سالگرد سردار سلیمانی انجامید؛ ایران را در شرایطی قرار داد تا پس از تلاش موفق ۱۰۰ روزه برای مدیریت تحولات منطقه پس از ۷ اکتبر، نه تنها به‌رغم تاکید چندباره بر عدم تمایل برای گسترش کمی و کیفی تنش در منطقه، در میانه جنگ غزه، اهدافی در سوریه و عراق را مورد هدف قرار دهد، بلکه در اقدامی بی‌سابقه، اصول دکترین نظامی خود را به چالش کشیده و در قالب عملیات دفاع پیش‌دستانه، این بار علاوه بر همسایگان غربی، جدیدترین محصول فناوری نظامی کشور را راهی همسایه شرقی کند تا این تحولات، به تیتز رسانه‌های منطقه و جهان تبدیل شده و نگرانی‌ها در خصوص احتمال درگیری گسترده‌تر در خاورمیانه را تشدید کند.

▼ دستاوردهای ایران چه بود؟

اقدام نظامی علیه مواضعی در عراق و سوریه، کنش‌های تازه از سوی تهران نبود و همین امر نیز موجب شد تا هر چند تردیدهایی در خصوص زمان این حمله که اخبار فلسطین اشغالی و جنگ در غزه را به شدت تحت‌الشعاع قرار داد، از سوی تحلیلگران مطرح شود اما به‌عنوان اقدامی جدید و قابل تأمل ارزیابی نشود. ایران پیش از این، بارها مواضعی را از گروه‌های ضدانقلاب‌گرد یا مواضعی که آن‌ها را مرتبط با سرویس‌های اطلاعاتی و نظامی اسرائیل عنوان کرده است، در اقلیم کردستان عراق هدف قرار داده است و در همین چارچوب و برای رفع نگرانی‌های خود نیز توافقی امنیتی میان تهران و بغداد به امضا رسیده است تا در قالب آن، عراق با عقب‌راندن نیروهای مخالف ایران، واپایش مناطق مرزی دو کشور و خلع سلاح نیروهای مسلح ضدایرانی، ثبات را به مرز بازگرداند. این در حالی است که با وجود آنکه مهلت زمان اجرای توافقنامه امنیتی ایران و عراق ۲۸ شهریورماه سال جاری به پایان رسیده اما پس از آن نیز همچنان تردیدهایی در خصوص اجرای کامل آن به گوش می‌رسد تا آنکه جمهوری اسلامی ایران پس از ترور سردار سیدرضی موسوی، یکی از نیروهای باسابقه سپاه پاسداران در سوریه، تصمیم گرفت بار دیگر، به‌صورت یکجانبه‌وارد عمل شده و موشک‌های «خبرشکن» خود را به سمت هدفی در اربیل شلیک کند. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در بیانیه خود پس از این عملیات نظامی نوشت: «این مقر مرکز توسعه عملیات جاسوسی و طراحی اقدامات تروریستی در منطقه و خصوصاً کشور عزیزمان بوده است». امیرعلی حاجی‌زاده، فرمانده نیروی هوافضای سپاه پاسداران که فرماندهی حملات ایران را بر عهده داشت، در این ارتباط گفت که حملات مخفیانه اسرائیل به تاسیسات هسته‌ای و نظامی ایران و ترور دانشمندان هسته‌ای کشور از پایگاه‌هایی داخل اقلیم کردستان برنامه‌ریزی شده است؛ فرمانده نیروی هوافضای سپاه گفت: «ما مجبور شدیم با این کار مقابله کنیم و قصاص خون شهدایمان را بگیریم». این در حالی است که اقلیم کردستان مدعی است، پیشرو دیزه‌یی، تاجر سرشناس کرد و تعدادی از اعضای خانواده‌اش در میان کشته‌شدگان در اثر بر خورد دست‌کم یک موشک به خانه‌شان بودند. همین امر نیز موجب شد تا مقامات عراقی واکنش بی‌سابقه و تندی نسبت به این اقدام نشان دهند. مسرور بارزانی، نخست‌وزیر اقلیم کردستان، در بیانیه دفتر خود، حمله به اربیل را محکوم و آن را جنایت علیه مردم کرد، توصیف کرد. وزارت خارجه عراق در اولین اظهارنظر رسمی خود، پس از فراخواندن سفیر از ایران، اعلام کرد که بغداد این رفتار را تجاوز به حاکمیت کشور و امنیت مردم عراق و سوءاستفاده از حسن همجواری می‌داند. فواد حسین، وزیر امور خارجه عراق نیز که در داووس حضور داشت، دیدار خود با هم‌تای ایرانی را لغو و در مصاحبه‌ای، ایران را «کشوری منزوی» دانست که

ابهام در خصوص اقدامات نیروهای مسلح در حملات موشکی که طی ۲۴ ساعت، سه همسایه ایران را هدف قرار داد، از این سوال مهم سرچشمه می‌گیرد که آیا حجم و نوع واکنش عراق و پاکستان، پیش از اقدام نیروهای مسلح کشور مورد ارزیابی قرار گرفته و نهادهای مرتبط همچون وزارت امور خارجه که کارشناسان آن نسبت به فضای حاکم بر حکومت و افکار عمومی اشراف کامل دارند، طرف مشورت قرار گرفته بودند یا خیر

«چون نمی‌خواهد یا نمی‌تواند با اسرائیل روبه‌رو شود، به اربیل حمله می‌کند». محمدشیخ‌السودانی، نخست‌وزیر این کشور و از نیروهای نزدیک به جمهوری اسلامی ایران نیز اقدام سپاه را «تحول خطرناکی» دانست که «روابط قوی عراق و ایران را تضعیف می‌کند».

اتحادیه عرب نیز به درخواست عراق، نشستی اضطراری را در روز چهارشنبه ۲۷ دی‌ماه برگزار و بیانیه‌ای علیه جمهوری اسلامی ایران صادر کرد. در این بیانیه ۷ ماده‌ای، حمله ایران «تجاوز آشکار به حاکمیت عراق و امنیت مردم عراق» و «نقض فاحش اصول همجواری و قوانین، منشورها و هنجارهای بین‌المللی» توصیف شده است. این اتحادیه همچنین تهران را تهدید کرده است که «این حمله، ایران را در قبال تمامی پیامدهای این نقض و نتایج آن پاسخگو می‌کند و اقدامی خطرناک است که تکرار آن ممکن است منجر به برهم‌زدن کامل صلح و امنیت در منطقه شود». ایران همچنین پس از حمله موشکی به خاک دو کشور سوریه و عراق در غرب کشور، به پایگاه جیش‌العدل، یک گروه شبه‌نظامی جدایی‌طلب مسلح از اقلیت بلوچ در پاکستان که مسئولیت حمله به پایگاه پلیس راسک را به عهده گرفته بود، حمله کرد. این اقدام که بر خلاف آنچه در مرزهای غربی به وقوع پیوسته بود، با بیانیه‌ای از سوی نیروهای مسلح کشور همراه نبود و به نظر می‌رسد اراده‌ای برای پوشش

مضیق، دارای مشروعیت کامل از منظر حقوق بین‌الملل نیست بلکه دارای مشروعیت نسبی است. حق دفاع مشروع در مقابل گروه‌های غیردولتی نیز باز دارای قرانت‌های متنوعی است که از میزان مشروعیت متفاوتی برخوردارند. از جمله قرانت‌های مطرح در این باره، حق دفاع مشروع پیش‌دستانه و پیشگیرانه است. دفاع مشروع پیش‌دستانه عبارت است از پاسخی مسلحانه به تهدیدات قریب‌الوقوعی که براساس قرائن و شواهد، احتمال تحقق آن بسیار زیاد است. به عبارت دیگر به وضعیتی گفته می‌شود که کشور مورد تهدید به استناد سوابق و یا قرائن روشن از احتمال تجاوز نظامی قریب‌الوقوع توسط گروه‌های غیردولتی، با توسل به زور از این اقدام پیشگیری می‌کند. اما مفهوم دیگر، حق دفاع مشروع پیشگیرانه است. این نوع از حق دفاع مشروع، پاسخ مسلحانه به تهدیدی است که زمان و مکان آن مورد تردید است ولی مانع برتری دشمن می‌شود. بنابراین بر خلاف دفاع مشروع پیش‌دستانه، وجود ادله و شواهد متقن و محکم مبنی بر احتمال حمله مسلحانه در آینده ضروری نیست. همین موضوع، موجب تفاوت عمده میان میزان مشروعیت این دو گونه از دفاع مشروع شده است. در حالی که واکنش جامعه بین‌المللی به دفاع مشروع پیشگیرانه، شدید و قاطع بوده است؛ واکنش‌های جهانی نسبت به دفاع مشروع پیش‌دستانه به آن میزان، قاطع و یکدست نبوده است. دلیل این امر به سابقه تاریخی قضیه کارولین و البته عرف بین‌المللی پیش از منشور ملل متحد برمی‌گردد. هرچند برخی از حقوق‌دانان،

ابهام در استراتژی

ایران در مواجهه با کمپین‌های ترور اسرائیل و گروه‌ها

گسترده‌ان مانند مورد مشابه وجود ندارد اما از سوی همین گروه تروریستی اعلام و از سوی رسانه‌ای در داخل کشور پوشش داده شد تا اسلام‌آباد نیز مانند بغداد، واکنشی تند را به آنچه «نقض بی‌دلیل حریم هوایی خود» عنوان کرد، نشان دهد. همچنین وزارت خارجه پاکستان یک روز پس از حمله موشکی و پهپادی ایران به این کشور اعلام کرد، سفیر ایران فعلاً اجازه بازگشت به اسلام‌آباد را نخواهد داشت. ممتاز زهر، سخنگوی وزارت امور خارجه پاکستان، در یک کنفرانس خبری اعلام کرد که کشورش سفیر خود را از تهران فرا خوانده است و سفیر جمهوری اسلامی در اسلام‌آباد که هم‌اکنون در ایران است، فعلاً اجازه بازگشت به پاکستان را نخواهد داشت. پاکستان همچنین تمامی «دیدارهای عالی‌رتبه را به حالت تعلیق» درآورد. این اما تمام ماجرا نبود و اسلام‌آباد که به شدت در آستانه انتخابات در این کشور تحت فشار افکار عمومی قرار گرفته بود، ترجیح داد تا برخلاف عراق، خود وارد عمل شده و اقدامی متقابل را علیه ایران انجام دهد تا خاک ایران برای اولین بار پس از ۲۵ سال و پایان جنگ ایران و عراق، بار دیگر ازسوی یکی از همسایگان مورد هدف قرار بگیرد.

این در حالی است که از میان سه کشوری که خاکشان مورد هدف موشک‌های ایرانی قرار گرفت، دولت سوریه هیچ اعتراضی به حمله موشکی به مواضعی در کشور خود نشان نداد

عکس: ایرنا